

AKSJOLOGICZNY WYMIAR SPORTU W OPINII MŁODZIEŻY AKADEMICKIEJ

Anna BOCHENEK, Witold BURZYŃSKI

Zamiejscowy Wydział Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej

Kultura fizyczna obejmuje swym zakresem zbiór tych wszystkich wartości, które związane są z somatyczną stroną istnienia i funkcjonowania człowieka. Wykorzystywanie kultury fizycznej w celach wychowawczych, ekonomicznych, zdrowotnych, politycznych, integracyjnych czy rozrywkowych, jest wyrazem poliaksjologicznego jej obrazu. Postrzeganie przez jednostkę określonych wartości w obrębie kultury fizycznej jest świadectwem jej oczekiwań, a pośrednio nawet stylu życia [1,3]. W młodzieżowym stylu życia istotne miejsce zajmuje sport, będący swoistym uznaniem wartości ciała ludzkiego. Sport jest specyficznym wysiłkiem, mającym na celu doskonalenie kondycji fizycznej, a przez to rozwój kondycji psychicznej, zgodnie z popularnym hasłem „W zdrowym ciele – zdrowy duch”. Jak zauważa M.Graczyk „Sport właściwie pokierowany rozwija charakter, czyni człowieka odważnym, wielkodusznym w czasie porażki, a uprzejmym w chwili zwycięstwa. Sport uszlachetnia zmysły, daje większą sprawność umysłu, wzmacnia wolę do wytrwałości” [2,s.90]. Uczestnictwo w kulturze fizycznej w sposób dojrzały może wspomagać kształcenie tych postaw, które ważne są dla człowieka jako jednostki i istoty społecznej. Konieczne jest zatem nieustanne akcentowanie wartości, z których wyrasta sport i z którymi związana jest szeroko rozumiana kultura fizyczna. Stanowią one element rzeczywistości, w której żyje człowiek i jako takie domagają się nieustannej troski z jego strony. Problem ten nabiera szczególnej wagi we współczesnym świecie, gdzie sport coraz silniej staje się przesycony komercjalizacją i dewiacjami, odrywającymi go od jego pierwotnego humanistycznego celu, jakim jest wszechstronny, harmonijny rozwój człowieka.

Material i metoda badań

Zasadniczym celem przeprowadzonych badań było zgromadzenie wyczerpujących informacji na temat aksjologicznego wymiaru kultury fizycznej jako ważnej części młodzieżowego świata wartości. W rezultacie sprowadza się on do dokonania opisu wartości, jakie zdaniem badanych mieszczą się w obszarze sportu, motywów skłaniających respondentów do uczestnictwa w kulturze fizycznej oraz barier, które utrudniają badanym *aktywność tego typu*.

Badaniami przeprowadzone zostały w lutym i marcu 1999 roku wśród 728 studentów studiów dziennych Instytutu Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej oraz 800 studentów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Dobór próby podyktowany był przyjętymi założeniami badawczymi. Głównym celem badań było ukazanie kultury fizycznej w młodzieżowym systemie wartości stąd terenem badawczym uczyniono uczelnię wychowania fizycznego. Katolicki Uniwersytet Lubelski został wybrany między innymi z uwagi na to, że interesującym wydawał się fakt spojrzenia na świat wartości i miejsce, jakie zajmuje w nim kultura fizyczna w opinii studentów dwu uczelni, jednej, w której silnie akcentowany jest aspekt somatyczny, i drugiej, w której nacisk położony jest raczej na aspekt duchowy.

Specyfika problematyki badawczej oraz przyjęte założenia teoretyczne zdecydowały o wyborze sondażu diagnostycznego jako metody badawczej. Metodzie tej przyporządkowano

technikę badań ankietowych, posługując się fragmentem ankiety skonstruowanej do badania miejsca kultury fizycznej w systemie aksjologicznym młodzieży akademickiej.

Analiza wyników badań

Badanych studentów zapytano, w jakim stopniu, ich zdaniem, tkwią w sporcie zaproponowane wartości. Spośród dwunastu przedstawionych badanym kategorii wartości, najwyższą średnią rangę ważności uzyskało zdrowie. W opinii badanej młodzieży jest to wartość, która w sporcie jest zakorzeniona najsilniej. Wysoko ocenili respondenci także rozwój psycho-fizyczny człowieka, możliwość zdobycia umiejętności ruchowych oraz kształtowania estetycznej sylwetki. Dziedziny te badani uznają za silnie związane z kulturą fizyczną, a kategorie prezentujące wartości związane z nimi zajęły w ocenie respondentów II miejsce. Ankietowana młodzież zauważa także, że sport może być formą spędzania czasu wolnego, a poza tym stanowi doskonałą płaszczyznę do kształtowania potrzeb i nawyków aktywności ruchowej, uczy właściwego stosunku do organizmu i jego potrzeb. Zdecydowanie mniej osób uważa, że sport stanowi wartość ze względu na to, że w dużym stopniu przeciwdziała zmęczeniu cywilizacją, czy stanowi godziwą rozrywkę dla dużego grona osób. Kategorie te znalazły się na IX i X miejscu. Na najniższych pozycjach znalazły się kategorie „Dostarczanie wzruszeń natury estetycznej i etycznej”, „Integracja w skali narodowej i międzynarodowej” oraz „Nauczanie dobrze pojętej demokracji w grupach”. Wartościami tymi, zdaniem badanych studentów, sport nasycony jest w najmniejszym stopniu (tab. 1).

Tabela 1.

Wartości sportu w opinii badanej młodzieży

Kategorie odpowiedzi	X	Miejsce
Przeciwdziałanie powszechnemu zmęczeniu cywilizacją	3,9	IX
Doskonalenie fizyczne i rozwój sprawności psychicznej człowieka	4,3	II
Nauczanie dobrze pojętej demokracji w grupach, organizacjach sportowych	3,3	XV
Integracja w skali narodowej i międzynarodowej	3,3	XV
Przeciwdziałanie skutków bezruchu i monotonii	4,0	VIII
Uczenie właściwego stosunku do organizmu i jego potrzeb	4,1	VII
Dostarczanie wzruszeń natury estetycznej i etycznej	3,4	XIV
Godziwa rozrywka dla szerokich mas	3,8	X
Uczucie zasad współżycia między ludźmi	3,6	XII
Uczucie potrzeb i nawyków aktywności fizycznej	4,2	V
Uczucie estetycznej sylwetki człowieka	4,3	II
Wzrost osobowości	3,7	XI
Sposób spędzania czasu wolnego	4,2	V
Możliwość zdobycia umiejętności ruchowych	4,3	II
Dostarczanie wzorów osobowych	3,5	XIII
Zdrowie	4,5	I

X – średnia ranga ważności

Wyniki uzyskanych badań pozwoliły na przeprowadzenie analizy opinii badanych na temat wartości sprzężonych ze sportem, w kontekście typu uczelni. Studenci obydwu uczelni zgadzają się co do tego, iż w sporcie immanentnie tkwią takie wartości jak zdrowie, doskonalenie

sprawności fizycznej i psychicznej człowieka. Kategorie te znalazły się na najwyższych miejscach pod względem średniej rangi ważności, jaką uzyskiwały one w ocenie ankietowanej młodzieży. Studenci Instytutu Wychowania Fizycznego i Sportu uznali, że równie silnie związane ze sportem są takie wartości jak, kształtowanie potrzeb i nawyków aktywności ruchowej oraz estetycznej sylwetki człowieka. Kategorie te znalazły się w opinii studentów IWFIS na II miejscu. Natomiast deklaracje studentów KUL postawiły je nieco niżej: kategorię „Kształtowanie estetycznej sylwetki człowieka” na miejscu IV, a kategorię „Kształtowanie potrzeb i nawyków aktywności fizycznej” na VI pozycji. Studenci KUL dostrzegają natomiast w nieco wyższym stopniu niż studenci uczelni białskiej, że w sporcie zakorzenione są: możliwość zdobywania umiejętności ruchowych, przeciwdziałanie zmęczeniu cywilizacją, nauczanie demokracji w grupach sportowych oraz integracja narodowa i międzynarodowa (tab.2).

Zmienna niezależna typ uczelni w przypadku wszystkich kategorii odpowiedzi okazała się czynnikiem różnicującym deklaracje badanych studentów w sposób istotny statystycznie. Siła stwierdzonego związku nie jest jednak duża. W przypadku kategorii „Zdrowie” korelacja między zmiennymi jest bardzo mała.

Tabela 2.

Wartości, jakie tkwią w kulturze fizycznej w aspekcie typu uczelni

Kategorie odpowiedzi	Typ uczelni			
	IWFIS		KUL	
	X	Miejsce	X	Miejsce
Przeciwdziałanie powszechnemu zmęczeniu cywilizacją	4,0	XI	3,7	IX
Doskonalenie fizyczne i rozwój sprawności psychicznej człowieka	4,5	II	4,2	II
Nauczanie dobrze pojętej demokracji w grupach, organizacjach sportowych	3,6	XV	3,1	XIII
Integracja w skali narodowej i międzynarodowej	3,5	XVI	3,1	XIII
Oslabianie skutków bezruchu i monotonii	4,1	VIII	3,9	VI
Uczenie właściwego stosunku do organizmu i jego potrzeb	4,3	VI	3,9	VI
Dostarczanie wzruszeń natury estetycznej i etycznej	3,7	XIV	3,1	XIII
Godziwa rozrywka dla szerokich mas	4,1	VIII	3,5	X
Kształtowanie zasad współżycia między ludźmi	3,9	XII	3,3	XII
Kształtowanie potrzeb i nawyków aktywności fizycznej	4,5	II	3,9	VI
Kształtowanie estetycznej sylwetki człowieka	4,5	II	4,1	IV
Rozwijanie osobowości	4,1	VIII	3,4	XI
Sposób spędzania czasu wolnego	4,3	VI	4,1	IV
Możliwość zdobycia umiejętności ruchowych	4,4	V	4,2	II
Dostarczanie wzorów osobowych	3,9	XII	3,1	XIII
Zdrowie	4,7	I	4,4	I

X – średnia ranga ważności

Największą siłą związku stwierdzono w odniesieniu do kategorii „Dostarczanie wzorów osobowych” oraz „Rozwijanie osobowości”. Korelację między opinią respondentów na temat występowania w sporcie tych wartości, a typem uczelni, w której studiują badani, można określić jako umiarkowaną. W przypadku pozostałych kategorii wartości siła związku między zmiennymi jest wyraźna, ale mała (tab.3).

Tabela 3.

Związek między postrzeganiem przez badanych wartości sportu a typem uczelni

Kategorie odpowiedzi	χ^2	C_{kor}
Przeciwdziałanie powszechnemu zmęczeniu cywilizacją	74,56	0,28
Doskonalenie fizyczne i rozwój sprawności psychicznej człowieka	70,85	0,26
Nauczanie dobrze pojętej demokracji w grupach, organizacjach sportowych	102,11	0,31
Integracja w skali narodowej i międzynarodowej	70,18	0,26
Osłabianie skutków bezruchu i monotonii	52,78	0,23
Uczenie właściwego stosunku do organizmu i jego potrzeb	89,61	0,30
Dostarczanie wzruszeń natury estetycznej i etycznej	174,96	0,40
Godziwa rozrywka dla szerokich mas	146,73	0,38
Kształtowanie zasad współżycia między ludźmi	172,99	0,26
Kształtowanie potrzeb i nawyków aktywności fizycznej	162,69	0,39
Kształtowanie estetycznej sylwetki człowieka	91,70	0,30
Wzmacnianie osobowości	207,35	0,44
Sposób spędzania czasu wolnego	48,74	0,22
Możliwość zdobycia umiejętności ruchowych	55,94	0,24
Dostarczanie wzorów osobowych	249,55	0,46
Zdrowie	50,09	0,18

$p < 0,001$

Uznawanie przez jednostkę określonych wartości może stanowić dogodną sytuację do kształtowania się motywacji. Motywy zachowań rodzą się na bazie określonych potrzeb, stąd poznanie powodów, dla których młodzi ludzie uczestniczą w kulturze fizycznej, uzupełnia obraz aksjologicznego wymiaru kultury fizycznej. Osoby, które uczestniczą w różnych formach aktywności ruchowej (w tym także osoby, uczestniczące w sporcie wyczynowym), czynią to najczęściej dla osiągnięcia osobistej satysfakcji. Uczestnictwo w kulturze fizycznej w przypadku naszej ilości studentów podyktowane jest odczytywaniem czy też odczuwaniem potrzeb organizmowych oraz przesłankami zdrowotnymi. Motywy te zajęły II i III miejsce wśród wszystkich kategorii. Część badanych podejmuje aktywność ruchową ze względów socjocentrycznych, ale czynniki religijny i perfekcjonistyczny, mają najmniejsze znaczenie (tab.4)

Tabela 4.

Motywy uczestnictwa badanych w kulturze fizycznej

Kategorie odpowiedzi	X	Miejsce
Wzrost samowiedzy	3,2	III
Uzyskanie potrzeby organizmu	3,9	II
Odczucie satysfakcji osobistej	4,0	I
Odczucie wywiązania się ze zobowiązań wobec Boga	1,2	V
Odczucie zdobycia rekordu, uzyskania wysokich wyników sportowych	1,1	VI
Odczucie utrzymania kontaktu z określonym gronem osób	2,1	IV

X – średnia ranga ważności

Poznanie odczuwanych przez młodzież barier uczestnictwa w kulturze fizycznej stanowi ważną kwestię, ponieważ dotyczą one zarówno pewnych subiektywnych nastawień, jak i obiektywnych stanów, których usunięcie mogłoby spowodować wzrost uczestnictwa w

aktywności ruchowej. Studenci, uznali, iż najsilniej odczuwają przeszkody uczestnictwa w kulturze fizycznej, związane z ograniczeniami w dostępie do infrastruktury tej dziedziny. Kategorie „Brak miejsca, gdzie można ćwiczyć” i „Brak sprzętu” zajęły I i II miejsce. Bardzo silnie odczuwają respondenci przeszkody w postaci braku odpowiedniego towarzystwa i braku czasu. Na miejscu V pod względem średniej rangi ważności znalazła się kategoria „Złe samopoczucie”, a bardzo bliska jej kategoria „Zły stan zdrowia” zajęła VI miejsce. W nieco niższym stopniu odczuwają respondenci przeszkody, wynikające ze złej organizacji zajęć na uczelni i niechęci spowodowanej zmęczeniem obowiązkowymi zajęciami. W najmniejszym stopniu barierą uczestnictwa w kulturze fizycznej stanowi wstyd (tab.6).

Tabela 6.

Bariery uczestnictwa w kulturze fizycznej w opinii badanej młodzieży

Kategorie odpowiedzi	X	M
Brak zainteresowania	1,6	IX
Brak sprzętu	5,5	II
Brak miejsca, gdzie można ćwiczyć	5,8	I
Brak czasu	3,9	IV
Niechęć do wysiłku po zajęciach	2,1	VIII
Zły stan zdrowia	2,7	VI
Złe samopoczucie	3,7	V
Brak odpowiedniego towarzystwa	5,1	III
Zła organizacja zajęć na uczelni	1,8	VIII
Brak zainteresowania ze strony środowiska	1,1	X
Wstyd	0,3	XI

X – średnia ranga ważności

Podsumowanie

Kultura fizyczna zdaniem badanej młodzieży jest nośnikiem szeregu wartości społecznych, psychologicznych, intelektualnych i moralnych. Fakt ten należy wyraźnie zaakcentować, sugeruje on bowiem, że kultura fizyczna wyraźnie może służyć wszechstronnemu rozwojowi człowieka. Niski stopień akceptacji niektórych wartości zakorzenionych w kulturze fizycznej jest prawdopodobnie wynikiem dostrzegania przez studentów amoralnych i antywychowawczych zachowań spotykanych w dzisiejszym sporcie wyczynowym. Badaną młodzież do aktywności ruchowej skłaniają głównie motywy o charakterze profilaktyczno-zdrowotnym oraz przyjemnościowym i relaksacyjnym. Podstawową przeszkodę uczestnictwa w kulturze somatycznej stanowią bariery, wynikające z braku dostępu do odpowiedniego zaplecza, z którego mogliby skorzystać. Niewielu tylko badanych przyznaje, że przeszkody uczestnictwa w czynnych formach kultury fizycznej tkwią w nich samych. Czynnika tego nie można jedna uznać za mało istotny, bowiem posiadanie, bądź nie posiadanie nawyków aktywności ruchowej, określone przyzwyczajenia dotyczące form spędzania czasu wolnego czy posiadane umiejętności są jednym z najważniejszych elementów w procesie systematycznego oddziaływania pedagogicznego.

Literatura:

1. Dziubiński Z.: *Kultura somatyczna kleryków. Studium socjologiczne*. Warszawa 1996.
2. Graczyk M.: *Udział sportu w kształtowaniu moralnych doskonałości człowieka. Studium z teologii sportu*. (W:) M.Barlak, Z.Dziubiński(red.): *Kościół a sport*. Warszawa 1995.
3. Krawczyk Z.: *Kultura fizyczna w kategoriach wartości*. Warszawa 1989.

THE VALUE OF SPORT IN ACADEMIC STUDENT'S OPINIONS

Viewing certain values of sport by a person is the presentation of his/her lifestyle. The fuller and more wide – ranging the person's opinion about sport culture, the better his/her participation in sport. The aim of surveys, which are presented in this document, was to collect all the information about values connected by young people with sport and to state why they participate in sport or to get to know about their visible barriers for sport activities. The surveys were conducted in 1999 among 728 students of the Institute of Physical Education and Sports in Biaia Podlaska and among 800 students of Lublin Catholic University.

СПІВВІДНОШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИХ ТЕРМІНІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Ольга БОРОВСЬКА

Львівський державний інститут фізичної культури

З кожним роком помітно зростає роль наукової термінології у суспільстві, а тому збільшується обсяг, який займає термінологія в лексиці, зростає її вплив на розвиток загальнонаціональної мови. Протягом останніх десятиліть спеціалізована термінологія характеризується з особливою інтенсивністю. Так званий термінологічний вибух, який спостерігається майже в усіх мовах, спричинив запровадження великої кількості нових термінологічних одиниць. Особливо це помітно у мовах, що порівняно недавно підвищили свій статус, розширили сферу свого застосування і вимагають модернізації своєї лексики з метою пристосування до тієї чи іншої галузі. Це, зокрема, є характерним для української мови як державної мови країни, яка належить до європейської спільноти.

Нові риси, що виникають у термінології, не лише відбивають закономірності її розвитку, а й стан тієї галузі, яка нею послуговується. Оскільки термінологія формується за допомогою різноманітних засобів словотворення, всі сучасні термінологічні засоби тією чи іншою мірою відображаються в ній. Як і загальнонаціональна термінологія відображає різні сучасні тенденції та впливи, зокрема і тенденцію до "випливу" від надмірних іншомовних запозичень. Велика кількість термінологічних одиниць у мові, які становлять до 90% всіх новоутворень [1], потребує уважного вивчення та наукового аналізу. Частина інтернаціональних термінів в сучасних термінологічних системах є надзвичайно високою, що підтверджується цілим рядом спеціальних досліджень. Підраховано, що в словнику Terminologia medica polyglotta (Софія, 1966), 80% становлять інтернаціоналізми [2]. Проте зауважимо, що медична термінологія не є виключною, адже вона має міцну інтернаціональну основу – латинську мову. Іншим прикладом тенденції до інтернаціоналізації в термінології в цілому є молоді термінологічні системи, розвиток яких припадає на останні десятиріччя. Як зазначають дослідники, найзначніша кількість інтернаціональних термінів спостерігається в тих